

PREPORUKE ZA PRIPREMU RADOVA

Vizija Fondacije za ekološku edukaciju je da se u sklopu svih 5 programa promoviše znanje o životnoj sredini, aktivno učestvovanje i pozitivan pristup, pa su ti principi ugrađeni i u Program Mladih ekoreportera: - znanje o životnoj sredini (razumjevanje lokalnih ekoloških problema sa globalnim pristupom) - aktivno učestvovanje (aktivan a ne pasivan pristup, razvoj znanja i umeća, timski rad) - pozitivan pristup (istraživanje kako problema tako i rješenja).

Kodeks novinarske struke Novinari snose veliku odgovornost prema čitaocima. Informacija vrlo lako može biti prosvjetljujeća ili pak da navede čitaoca na pogrešan put. Članak mora poštovati osnovna pravila novinarske struke, te imati naučni pristup temi koju obrađuje. Da biste to postigli: - budite nezavisni: izložite različite stavove o temi koja se obrađuje posebno ona potpuno oprečna, pa čak i ona koja uzrokuju konflikte između zainteresovanih strana. Ukoliko želite sa izrazite svoje mišljenje uinite to odvojeno od samog članka (na primjer uokvireno na kraju članka ili u nekom sličnom obliku) - dokažite svoje tvrdnje: poduprite svoj članak podacima iz nezavisnih izvora (tablice, grafikoni, fotografije...) - navedite izvor (i vrijeme) svakog podatka i citirajte svaku tvrdnju koju ste preuzeli iz nekog drugog izvora. Ukoliko poštuju ova tri pravila, vaš članak biti vjerodostojan i relevantan. Primarni i sekundarni izvori informacija Primarni izvori su izvještavanja o događaju, koja je napisao neko ko je učestvovao u ili svedočio događaju. Ovi originalni dokumenti su često dnevni, pisma, memoari, žurnali, govori, rukopisi, intervjui i druga takva neobjavljena djela. Oni također mogu uključivati objavljena djela kao što su članci u novinama ili časopisima (pod uslovom da su napisani ubrzo nakon tog događaja, a ne kao istorijsko svedočanstvo), fotografije, audio ili video snimci, izveštaji o rezultatima istraživanja u prirodnim ili društvenim naukama, ili originalna književna ili pozorišna djela. Materijali iz sekundarnih izvora interpretiraju, ocjenjuju, daju pretpostavke i izvlače zaključke o događajima o kojima se izvještava u primarnim izvorima. Kao takvi, mogu se opisati kao da su barem jedan stepenik udaljeni od događaja, problema ili pitanja koje se posmatra. Obično su u obliku objavljenih radova, kao što su naučni radovi ili knjige, ali mogu uključivati radio ili televizijske dokumentarne filmove, ili zbornike radova sa konferencija.

Ekološki problemi i pitanja Razumjevanje razlike termina "problem" i "pitanje" u obrazovanju o životnoj sredini svakako je korisno za Program Mladih eko-reportera. Problem životne sredine je konkretan primjer postojećeg ili potencijalne ekološke degradacije, uništenja, zagađenja itd. Pitanje životne sredine je povezano ali se i razlikuje od ekološkog problema. Pokazuje postojanje različitih perspektiva (pogleda) o mogućim rješenjima ekološkog problema. Članak je ekološki članak se piše kratko i jasno, a jedna stranica bi bila idealna. Članak ne smije da sadrži više od 1000 riječi i može sadržati ilustracije, grafikone i fotografije. Mora biti naveden izvor svih ilustracija koje nisu originalne. Preporučuje se da naslov ne sadrži više od 140 karaktera, radi kompatibilnosti sa Twitter-om. Članak mora biti napisan na bazi naučnih podataka, a tema jasno vezana za životnu sredinu. Članak mora biti poslat elektronski u Word-u ili PDF formatu sa pratećim fotografijama, a prema smjernicama za fotografije.

Kako se piše članak? Cilj novinara je da bude informativan. Stoga je zadatak Mladih eko-reportera da uvjere čitaoca da pročitao članak od početka do kraja. Čitaocu treba voditi kroz tekst i na kraju ga treba ostaviti s pozitivnim osjećanjem zbog informacija koje su u njemu pronašle.

Za koga se piše? Ukoliko ste starije navika pisanja za profesore kojima je posao da pišu eseje / seminarski rad u cjelini prije nego li ga ocijene. No kada se piše za čitaoca novina mora se pronaći način kako da im se privuče pažnja, jer oni nisu plaćeni da čitaju članke. Zato novinari imaju vlastite metode pomoću kojih privlače pažnju čitalaca. Kada se piše članak treba misliti na svoje buduće čitaoce. Novinaru je, nakon istraživanja neke teme nedjeljama, materija postala vrlo poznata, no mnogi čitaoci se prvi put susreću sa tom tematikom. Zato treba pronaći sve pojmove, osobe ili mjesta koja nisu predstavljena te ih treba razjasniti. Kako da se ilustruje članak?

Slika govori hiljadu riječi! Dugački opisi čine članak čitati teško, koitljivim, pa zato čine ga svaka fotografija učiniti atraktivnijim i zanimljivijim Ukoliko se pokušava nekome opisati pojava koju nikada prije nije vidio, biće puno lakše uz fotografiju. Takođe, treba:

- koristiti kratke, jednostavne i precizne riječi
- naslov bi trebao biti atraktivan, komičan ili provokativan kako bi privukao pažnju čitalaca
- ne treba previše koristiti stručne riječi, naučnu ili tehničku terminologiju, jer nisu svi upoznati sa stručnim nazivima - izbjegavati preveliku upotrebu brojeva: treba izabrati samo najznačajnije, više koristiti procenata, a ne apsolutne brojeve jer ih lakše uporediti
Pišite u kratkim rečenicama!

Ako želite da čitaoci zapamte vaše rečenice i dvadeset riječi je previše. Kako skratiti rečenice?

- izbacite sva ponavljanja, pridjeve i priloge koji ne daju nikakvo značenje rečenicima
- najbolji način za pisanje kratkih rečenica je davanje samo jedne informacije u jednoj rečenici

- treba kombinovati duge i kratke rečenice, jer to tekstu daje ritam
- budite jasni! pišite u prezentu, originalno i sa dozom humora
- u tekst treba ubaciti citate, mišljenja drugih ljudi, dijelove intervju... Još nekoliko korisnih savjeta!
- ugao posmatranja problema mora biti jedan i nedvosmislen
- napravite izbor – previše informacija slabi ključnu ideju – neki prikupljeni podaci mogu biti i neupotrebljivi – pišite jezgrovito – alijete jaču poruku
- odgovorite na 6 ključnih pitanja (6 W rule) – ko (Who), šta (What), gdje (Where), kada (When), kako (how) i zašto (Why)
- složite informacije hijerarhijski prema ključnoj poruci (od najviše do najmanje značajnih, od najkonkretnijih do apstraktnih, od pojedinačnih do općih, od aktuelnih do prošlih) - ključna poruka uvijek mora biti na početku članka
- Unaprijedite svoje pisanje:
  - Naslov treba da bude kratak i zanimljiv. Pokušajte da naslov sadrži 140 karaktera uključujući i znakove interpunkcije i razmake kako biste vi ili drugi mogli da ga tweetujete na Twitter-u sa linkom na priču. Koristite link <http://bit.ly/> kako bi skratili i personalizovali link.
  - Neka cilj bude da prva rečenica ne sadrži više od 25 riječi i obezbijedi da pokriva sva pitanja: "ko, šta, gdje, kada, zašto i kako"
  - Ubacite direktnu izjavu nekoga koga ste intervjuisali u treći pasus. Ovo bi trebalo da naglasi, ali ne i da ponovi ono što ste već rekli, a možete i da predstaviti nešto novo.
  - Nikada nemojte pisati više od dvije stranice, idealno je jednu, osim ukoliko ne pišete duže reportaže – 250 riječi je dovoljno da saopštite ono što treba
  - Zapamtite, urednici skraćuju tekst odozdo prema gore i što je informacija važnija to bi prije trebala da bude podijeljena sa citatima
  - Razmislite o korištenju društvenih medija za širenje svoje poruke, tj. Facebook-a, YouTube-a, blogova itd. Da bi naučili nešto o blogovanju ili započeli svoj blog treba pogledati na linkovima www.blogger.com ili www.wordpress.com.

Pogledajte šta priču čini vrijednom objavljivanja: www.mediacollege.com/journalism/news/newsworthy.html

Ako želite još nešto naučiti, pogledajte osnove novinarstva i pisanja Reuters-a na linku: http://handbook.reuters.com/index.php/Reporting_and_Writing_Basics

Šta je ekološka fotografija? Moguće je prijaviti jednu fotografiju ili seriju fotografija do 12 fotografija (foto esej). Fotografija mora da prikazuje temu vezanu za životnu sredinu i mora biti kvalitetna. Prijave moraju da imaju naslov (poželjno je ne više od 140 karaktera), kao i kratak tekst ne duži od 150 riječi koji objašnjava vezu sa ekološkom; komodorošću i/ili riješenjem problema. Tekst mora biti naučno utemeljen i stilski oblikovan. Fotografije se moraju poslati elektronski u jpg, png, tif ili gif formatu, a idealno je da su konvertovane u pdf format visoke rezolucije, sa rezolucijom ne manjom od 150-300 dp.

Korisni savjeti za fotografiju ili foto-esej su:

- Snimak visoke rezolucije
- Fotografija treba da bude fokusirana
- Fotografija izbliza – ne uokvirivati
- Fotografija sa akcijom – budite kreativni i napravite prostora za pokrete
- Kratki opis koji pokriva "famosna" pitanja: ko, šta, gdje, zašto, kada i kako? Za dodatne savjete pogledati sajt National Geographic-a:

<http://photography.nationalgeographic.com/photography/photo-tips> Photo tips (foto savjeti), iPhone photography (iPhone fotografija), Award winning shots (pobjedničke fotografije)

Šta je ekološki video zapis? Video zapisi ne smiju biti duži od 3 minuta i moraju biti napravljeni u dokumentarnom stilu ili reporterskom stilu/stilu intervju. Video mora imati naziv (poželjno je ne više od 140 karaktera). Format mora biti kompatibilan za YouTube, odnosno:

- .WebM - Vp8 video kodek i Vorbis Audio kodek
- .MPEG4, 3GPP i MOV – obično podržava h264, mpeg4 video kodek, i AAC audio kodek
- .AVI – mnoge kamere daju ovaj format – video kodek je obično MJPEG, a audio kodek je PCM
- .MPEGPS – obično podržava MPEG2 video kodek i MP2 audio
- .WMV
- .FLV - Adobe-FLV1 video kodek, MP3 audio Sedam smrtnih kamkorder grijehova
- "Lov na glave" – postavljanje svakog objekta u centar kadra.

- Motor zoom — pretjerana upotreba zumiranja tokom snimanja.
- Puštanje korijenja — stajanje na jednom mjesto umjesto trašenja interesantnih uglova.
- Šaranje — šetanje kamerom po cijelom kadru.
- Stajanje — snimanje svega iz stoješeg pološaja i sa nivoa ošiju.
- Snimanje na brzinu — snimanje svakog kadra svega dvije do tri sekunde.
- Pozadinsko osvjetljenje — previše svjetlosti u pozadini umjesto na objekat snimanja. Dobri videoradovi pošinju dobrim snimcima kamere. Bez obzira koliko pašljivo planirate prilog ili bez obzira koliko marljivo izvršite editovanje, ne mošete napraviti dobar video od loših snimaka. Iznenašujušte je lako odraditi kvalitetno video snimanje, sve dok izbjegavajute sedam smrtnih grijehova rukovanja kamerom. Da li je svih sedam grijehova rukovanja kamerom podjednako smrtno? Ne baš.
- Izbjegavajte šaranje i snimanje na brzinu i poboljšašete svoje snimke od nešega što se ne moše gledati do nešega što je pristojnog izgleda.
- Izbjegavajte "lov na glave" i pozadinsko osvjetljenje i završili ste sa statusom novajlije.
- Odbacite motor zoom, stajanje i dšogiranje i otkrišete, a da i ne primijetite, da ste postali prilišno vješt snimatelj.

Dvanaest korisnih savjeta za snimanje odlišnih video snimaka

- Koristite manuelni fokus ukoliko ga kamera ima.
- Na svakom mjestu namjestite balansiranje bijele boje.
- Kada snimate napolju, neka sunce bude iza vas.
- Planirajte svoje snimanje.
- Koristite stalak ili drugi urešaj za stabilizovanje snimka.
- Za stabilno snimanje iz ruke, zamislite da je kamera puna šolja kafe.
- Koristite zoom da bi napravili kadar. Izbjegavajte zumiranje dok snimate.
- Pomjerajte kameru samo kada je neophodno.
- Snimajte da bi editovali.
- Neka prosješna dušina snimka bude izmešu 5 i 10 sekundi.
- Neka snimak bude miran (bez zumiranja i pomjeranja) barem 10 sekundi.
- Dok snimate, budite što neprimjetniji kako bi najbolje uhvatili pravo ponašanje svog objekta.

Deset korisnih savjeta za snimanje odlišnog audio snimka

- Koristite eksterni mikrofon ukoliko ga imate.
- Neka mikrofon bude blizu talenta.
- Slušajte kroz slušalice dok snimaš.
- Neka pokreti ruku na kameri budu minimalni.
- Koristite rušni mikrofon za intervju sa ljudima na ulici.
- U studiju koristite "lavalier" mikrofon ili „boom“ mikrofon (mikrofon na dršašu).
- Koristite bešišni mikrofon kako bi se izbjegla gnjavaša sa kablovima.
- Mislite na audio snimak prilikom izvišanja lokacije.
- Nemojte da pomjerate kablove od mikrofona dok snimate.
- Izbjegavajte dugaške kablove kako bi minimalizovali smetnje.

Dodatni savjeti za pripremu video radova:

Postoje neki sjajni filmovi o šivotnoj sredine koji bi mogli da vas inspirišu. Takoše, mošete pogledati još i:

- Prišanje zanimljive priše o tome kako uništavamo svoje okrušenje <http://www.ecothinking.org/telling-an-engaging-story-of-how-we-destroy-our-home>

- Savjeti kako pošeti www.videomaker.com/learn/tips-to-get-started
- Instrukcijski video snimci National Geographic-a o video snimcima i fotografiji.

<http://video.nationalgeographic.com/video/player/specials>

Kriterijumi za ocjenjivanjeU nastavku slijede (preporušujušti) mešunarodni kriterijumi širija koje pojedinašne zemlje mogu da u potpunosti ili djelimišno prilagode. Slijede pitanja koja pomašu šlanovima širija u ocjeni radova, ali i autorima u pripremi radova:

Kompozicija (struktura i kvalitet)

- Da li je rad (šlanak ili video) dobro strukturiran i da li daje odgovore na pitanja: ko, šta, gdje, kako i zašto?

- Da li (šlanak ili video) ima pošetak, sredinu i kraj?

- U slušaju fotografije i video zapisa, da li je slika/video tehniški i umjetniški dobro urašen, tj. da li je dobro komponovan, visoke rezolucije i efektan?

Pravedno, balansirano i objektivno izvještavanje

- Da li je rad (šlanak ili video) balansiran i pravedan u pogledu predstavljanja razlišitih strana argumenta prije nušenja potencijalnog rješenja?

- Da li navodi (koristi) stvarne, pouzdane izvore / mišljenjeja?

- Da li je naušno ili statistiško izvještavanje precizno i da li sadrši izvore ili fusnote?

- U slušaju fotografije ili video zapisa, da li je predstavljanje pravedno, tj. tema ili publika nisu izmanipulisani?

Informativno i dobro istraÅ¾eno

- Da li obuhvata relevantne istorijske, ekonomske, društvene i / ili političke implikacije i moguće posljedice?
- Da li pravi vezu sa, irom, globalnom slikom?
- Da li predstavlja višeg mogućih rješenja?
- Da li je predloženo rješenje realno, dobro objašnjeno i opravdano?
- Da li se o upotrebi ilustracija, fotografija, grafikona, pratećih paragrafa (‘antifile’), podnaslova itd. dobro razmislilo?

Originalnost, stil i nezavisnost

- Da li je rad originalan po svom opsegu i stilu, odnosno da li je uÅ¡esnik izabrao izazovnu temu ili stvorio inovativan rad ili rad koji pokreće?
  - Da li je uÅ¡esnik napuštao iškolsko dvorište odnosno radio na terenu i intervjuisao ljude lišno ili preko telefona, a ne samo koristio ili citirao onlajn izvore?
  - Da li je zauzet pozitivan pristup tj. da li se koncentrisao na rješenja, a ne samo probleme?
- Saradnja mladih eko-reportera iz drugih zemalja u razmjeni informacija i pripremi radova nije obavezujuća, ali će biti podržana od strane Å¡irija.

Ovdje možete preuzeti skriptu u PDF formatu.

Da sačuvate fajl: desni klik na link, ‘Save Target As...’ Za pregled PDF fajlova preporučujemo Adobe Acrobat Reader®